

RAPORT PISM

TEORIA UKRAIŃSKIEGO ZWYCIĘSTWA

DANIEL SZELIGOWSKI

POLSKI INSTYTUT SPRAW MIĘDZYNARODOWYCH

TEORIA UKRAIŃSKIEGO ZWYCIĘSTWA

DANIEL SZELIGOWSKI

WARSZAWA, KWIECIEŃ 2025

© Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, 2025

Redakcja tekstu: Marta Przyłuska-Brzostek

Redakcja techniczna, projekt okładki: Dorota Dołęgowska

Zdjęcie na okładce: Sun_Shine / Shutterstock

E-ISBN 978-83-67487-97-9

Polski Instytut Spraw Międzynarodowych
ul. Warecka 1a, 00-950 Warszawa
tel. (+48) 22 556 80 00, faks (+48) 22 556 80 99
pism@pism.pl, www.pism.pl

SPIS TREŚCI

Podsumowanie: koncepcja zwycięstwa Ukrainy	5
Wprowadzenie	6
I. Dlaczego ukraińskie zwycięstwo jest tak ważne	7
II. Założenia koncepcji ukraińskiego zwycięstwa	9
III. Wygrać wojnę: teoria ukraińskiego zwycięstwa	11
IV. Wygrać pokój: warunki powojennego sukcesu Ukrainy	16
V. Trajektorie rozwoju powojennej Ukrainy	20
VI. Co dalej?	24

PODSUMOWANIE: KONCEPCJA ZWYCIĘSTWA UKRAINY

Cel polityczny: Utrzymanie silnej, bezpiecznej i niezależnej państwowości ukraińskiej na jak największym terytorium kraju, przy jednoczesnym stworzeniu podstaw przyszłego zjednoczenia. Podtrzymanie fundamentalnych zasad europejskiej architektury bezpieczeństwa i ugotowanie drogi do trwałego pokoju w Europie.

Cel wojskowy: Wyegzekwowanie zawieszenia broni bez konieczności ustępstw politycznych ze strony Ukrainy, które naruszałyby jej suwerenność.

Warunki powojennego zwycięstwa Ukrainy:

- samostanowienie polityczne – Ukraina zachowuje suwerenny, prawowity rząd, uzyskuje społeczną akceptację dla rezultatów wojny;
- odstraszanie militarne – Ukraina powstrzymuje Rosję przed wznowieniem wojny lub podejmowaniem destrukcyjnych działań mających na celu destabilizację kraju;
- odbudowa gospodarcza – Ukraina odbudowuje gospodarkę do stanu, w którym może funkcjonować bez pomocy międzynarodowej;
- sprawiedliwość społeczna – Ukraina reintegruje powojenne społeczeństwo;
- kontrola informacyjna – Ukraina chroni swoją sferę informacyjną przed rosyjską ingerencją zagrażającą próbom powojennego uregulowania;
- uznanie dyplomatyczne – społeczność międzynarodowa kontynuuje politykę nieuznawania terytoriów okupowanych przez Rosję za należące do niej, utrzymuje sankcje wobec Rosji do czasu jej całkowitego wycofania się z Ukrainy.

WPROWADZENIE

Minęły trzy lata, odkąd Ukraina dzielnie stawiała czoła rosyjskiej agresji, niwecząc plany odbudowy regionalnej hegemonii ułożone przez rosyjskich przywódców. Sukces Ukrainy pozostaje dalece niedoceniany, paradoksalnie ze względu na jej początkowe zwycięstwa militarne, które rozbudziły oczekiwania. Ukraina oparła się rosyjskiemu atakowi, a następnie odbiła dużą część swojego terytorium, mimo że sama różnica potencjałów wojskowych faworyzowała agresora, a większość zagranicznych partnerów¹ Ukrainy spisała ją na straty jeszcze na długo przed wybuchem wojny. Fatalizm towarzyszący międzynarodowej dyskusji na temat zakończenia konfliktu nie odzwierciedla faktycznych osiągnięć Ukrainy i przerodził się w samospełniającą się przepowiednię, zgodnie z którą Ukraina nie zwycięża w wojnie z Rosją, gdyż – jak się powszechnie uważa – nie jest w stanie tego dokonać. Nie jest to prawdą.

Zdecydowana większość międzynarodowej debaty toczy się dziś wokół warunków zakończenia wojny, a tylko niewielka jej część dotyczy warunków ukraińskiego zwycięstwa. Chociaż te podejścia się nie wykluczają, różnica nie jest tylko teoretyczna, lecz ma wymierne znaczenie polityczne. Postrzeganie zwycięstwa lub porażki wpływa na międzynarodowe sojusze, negocjacje i zdolność decydentów do skutecznego użycia siły, „może decydować o karierze przywódców, kształtować stosunki między krajami i wypaczać lekcje z historii, które nadają kierunek przyszłym działaniom politycznym”². Skłonność światowych przywódców do poświęcenia kapitału politycznego na dalsze wspieranie obrony Ukrainy przed Rosją zależy od tego, czy będzie to postrzegane jako inwestycja w potencjalny sukces, czy też w porażkę. Tymczasem jest to już kwestia sposobu sformułowania tematu dyskusji.

Teoria zwycięstwa nie służy jedynie hipotetycznym rozważaniom. Historia dowodzi, że jeśli decydenci nie mają jasności co do tego, co ma oznaczać zwycięstwo, jest mniej prawdopodobne, że je odniosą. Brak teorii zwycięstwa nie jest ani strategią, ani celową polityką unikania jednoznaczności, a raczej niebezpieczną koncepcyjną próżnią. „Niewystarczające zrozumienie zawłości towarzyszących zwycięstwu może skutkować paraliżem decyzyjnym, utratą poparcia wewnętrznego i zewnętrznego, eskalacją powojennej przemocy, pyrrusowymi zwycięstwami, a ostatecznie klęską polityki zagranicznej”³. Sformułowanie precyzyjnego pojęcia zwycięstwa w wojnie na Ukrainie ma zatem czysto praktyczne znaczenie i może dostarczyć jasnych wytycznych dla działań decydentów.

Niniejszy raport jest nie tylko ćwiczeniem analitycznym, ale także wkładem w toczącą się debatę polityczną na temat zakończenia rosyjskiej inwazji na Ukrainę. Jego celem jest przedstawienie konkretnych, realnych warunków zwycięstwa Ukrainy. Autor nie aspiruje do nakreślenia kompleksowej strategii zwycięstwa, proponuje raczej koncepcję zwycięstwa politycznego, która mogłaby następnie być wykorzystana jako punkt odniesienia do sformułowania spójnej polityki wobec Ukrainy, a co za tym idzie, także Rosji. Innymi słowy, niniejszy raport ma na celu nakreślenie, dokąd zagraniczni partnerzy Ukrainy mogliby zmierzać wiosną 2025 r. Jak dokładnie tam dotrzeć, to już temat na osobną publikację.

¹ Tu i dalej: międzynarodowa koalicja państw, które wspomogły Ukrainę w obronie przed Rosją.

² D.D.P. Johnson, D. Tierney, *Failing to Win: Perceptions of Victory and Defeat in International Politics*, Harvard University Press, Cambridge–London 2006, s. 5.

³ R. Mandel, *Defining postwar victory*, w: J. Angstrom, I. Duyvesteyn (red.), *Understanding Victory and Defeat in Contemporary War*, Routledge, London–New York 2007, s. 13.

I. DLACZEGO UKRAIŃSKIE ZWYCIĘSTWO JEST TAK WAŻNE

W grudniu 2021 r. Rosja przełała na papier swoje od dawna wysuwane żądania, by pozimnowojenna europejska architektura bezpieczeństwa uległa faktycznej likwidacji. Rosyjskie ultimatum zakładało rzeczywiste wycofanie wojsk USA i NATO z Europy Środkowej, rezygnację z polityki rozszerzenia NATO oraz prawnie wiążące ograniczenie jego zdolności do prowadzenia kolektywnej obrony na wschodniej flance⁴. Rosja zapowiedziała, że zaatakuje Ukrainę w przypadku odrzucenia tych postulatów przez USA i Europę, i ostatecznie dokonała inwazji w lutym 2022 r. Atak na Ukrainę nie był zatem celem samym w sobie, ale metodą wymuszenia rewizji europejskiej architektury bezpieczeństwa, czego wcześniej Rosja zażądała. Wojna przeciwko sojuszowi transatlantyckiemu została rozpoczęta, aby de facto zneutralizować NATO i wypchnąć USA z Europy.

Inwazja na Ukrainę jest przejawem rosyjskich prób zrewidowania zasad porządku międzynarodowego na korzyść układu wielkich mocarstw. Z tego względu jest to konflikt systemowy, który ma na celu rekonfigurację strategicznego obrazu Europy⁵. Rosyjski reżim zakłada, że tylko wielkie mocarstwa cieszą się pełną suwerennością, podczas gdy mniejsze państwa mają z natury ograniczoną suwerenność i podlegają kontroli i wpływom wielkich mocarstw. W związku z tym Rosja dąży do narzucenia swojej hegemonii sąsiednim krajom, a Europa Środkowa jest dla niej szarą strefą bezpieczeństwa, podatną na rosyjski przymus. Z perspektywy Rosji pokonanie Ukrainy w naturalny sposób utorowałoby jej drogę do tego celu. Zwycięstwo Ukrainy leży zatem nie tylko w najlepiej pojętym interesie Europy, ale jest także wstępnym warunkiem przywrócenia europejskiej architektury bezpieczeństwa opartej na suwerenności, nienaruszalności granic państwowych i innych fundamentalnych zasadach regulujących stosunki między państwami, określonych w Akcie końcowym z Helsinek z 1975 r. i w Paryskiej karcie nowej Europy z 1990 r. Sukces Rosji na Ukrainie spowodowałby ostateczny upadek obecnego europejskiego porządku, pociągając za sobą nieuchronną ekspansję rosyjskich wpływów na całym kontynencie. Wygrana Ukrainy jest więc najszybszym i najtańszym sposobem na poskromienie rosyjskich rewizjonistycznych zamierzeń. To również jedyny sposób na utrzymanie europejskiej architektury bezpieczeństwa, jaką znamy, torujący drogę do trwałego pokoju w Europie.

Rosja sukcesywnie buduje jednak potencjał wojskowy nieproporcjonalny do wojny przeciwko Ukrainie. Przygotowuje się do znacznie większej konfrontacji z silniejszym przeciwnikiem – z Europą. Ukraiński opór wobec rosyjskiej inwazji dał europejskim partnerom niezbędny czas na wzmocnienie własnej obronności, ale jak dotąd niewielu z nich rzeczywiście z niego skorzystało, budując konkretne zdolności wojskowe lub zwiększając produkcję zbrojeniową. Europa wciąż nie jest w stanie ani samodzielnie wziąć odpowiedzialności za swoją obronę, ani dorównać rosyjskiemu przemysłowi zbrojeniowemu. Ryzyko ograniczenia przez USA obecności wojskowej w Europie dodatkowo nadwyręża europejską architekturę bezpieczeństwa. Dziś jedynie zwycięstwo Ukrainy nad Rosją dałoby europejskim partnerom czas konieczny do stworzenia wiarygodnego potencjału odstraszania i obrony przed Rosją.

Co więcej, zwycięstwo Ukrainy pozostaje kluczowe dla pozbawienia Rosji jej przyszłych zdolności ofensywnych. Aby utrzymać wysiłek wojenny, rosyjski reżim siłą mobilizuje ludność

⁴ Zob. M. Terlikowski (red.), *Bez powrotu? Transformacja ładu międzynarodowego po inwazji Rosji na Ukrainę*, Raport PISM, maj 2023, www.pism.pl.

⁵ A. Michta, *Mass still matters: What the US military should learn from Ukraine*, Atlantic Council, 3 października 2023 r., www.atlanticcouncil.org.

Ukrainy z okupowanych terytoriów⁶. W obecnych okolicznościach należy przyjąć, że w przypadku zwycięstwa na Ukrainie Rosja w największym możliwym stopniu zmobilizowałaby ogromne zasoby ludzkie i nowoczesny przemysł obronny Ukrainy do stworzenia sił zbrojnych przeznaczonych do walki z krajami europejskimi. Rzeczywistą stawką jest więc to, czy w możliwej konfrontacji z Rosją potencjał Ukrainy będzie stał po stronie jej europejskich partnerów, czy też stanie się częścią rosyjskich sił zbrojnych. Wojna zaczęła się na Ukrainie, ale nie ogranicza się jedynie do niej.

⁶ P. Schwartz, D. Gorenburg, *Russian Military Mobilization During the Ukraine War: Evolution, Methods, and Net Impact*, The Centre for Naval Analyses, październik 2024.

II. ZAŁOŻENIA KONCEPCJI UKRAIŃSKIEGO ZWYCIĘSTWA

Całkowite zwycięstwo jest rzadkością we współczesnych konfliktach zbrojnych. Niewiele wojen wygrywa się dziś lub przegrywa wskutek decydujących bitew, a co za tym idzie, rezultaty wojen stają się coraz mniej jednoznaczne. To samo dotyczy rosyjskiej inwazji na Ukrainę. Po trzech latach wojny całkowite zwycięstwo nad Rosją, rozumiane w tradycyjny sposób jako trwałe wyeliminowanie rosyjskiego zagrożenia dla suwerenności Ukrainy, nie jest możliwe. Pojawiają się zresztą wątpliwości, czy kiedykolwiek było ono osiągalne, jako że nawet wypchnięcie rosyjskich wojsk z suwerennego terytorium Ukrainy w początkowej fazie inwazji nie wyeliminowałoby całkowicie zagrożenia dla jej niepodległego bytu. Rosja i tak pozostałaby tam, gdzie znajduje się obecnie, nawet jeśli jej możliwości byłyby poważnie uszczuplone. Nasuwa się zatem pytanie, czy możliwe jest przynajmniej ograniczone zwycięstwo Ukrainy nad Rosją i na czym miałyby ono polegać. Współczesna myśl strategiczna definiuje zwycięstwo właśnie w ograniczonych kategoriach, jako „zneutralizowanie i odstraszenie sił zbrojnych przeciwnika, z mocnym naciskiem na zapobieganie przyszłej agresji ze strony wrogów i ich sympatyków”⁷. Unicestwienie sił przeciwnika nie jest już konieczne do zwycięstwa, najważniejsze jest skuteczne pozbawienie go możliwości osiągnięcia swoich celów.

Wygrana w wojnie nie jest jednak kwestią czysto militarnego zwycięstwa. Wojny są działaniem politycznym, toteż zwycięstwo jest również definiowane w kategoriach politycznych⁸. Zgodnie z teorią zwycięstwa sukces w wojnie nie jest określany przez wymierne kryteria, takie jak straty wojskowe czy zdobyte lub wyzwolone terytorium, ale jest ostatecznie kwestią percepcji, subiektywnej oceny przez walczące ze sobą strony sytuacji politycznej już po zakończeniu działań wojennych⁹. Nigdy nie będzie więc jednej definicji zwycięstwa na Ukrainie, co ma z kolei określone konsekwencje polityczne. Brak strategicznej wizji „utrudnia utrzymanie dwóch konsensusów – wewnętrznego (co do konieczności kontynuowania walki w celu wzmocnienia pozycji negocjacyjnej) i zewnętrznego (co do konieczności udzielenia Ukrainie pomocy w realizacji jej prawa do samoobrony)”¹⁰. Innymi słowy, brak konkretnego pojęcia zwycięstwa utrudnia zarówno Ukrainie, jak i jej zagranicznym partnerom mobilizację zasobów politycznych i materialnych, niezbędnych do jego osiągnięcia.

Brak koncepcji zwycięstwa na Ukrainie ujawnił się w debacie publicznej co najmniej dwukrotnie w ciągu ostatniego roku¹¹. Pierwszy raz – wiosną 2024 r., gdy Kongres USA debatował nad przyjęciem nowego pakietu pomocowego dla Ukrainy, a ówczesna administracja prezydenta Joe Bidena była wielokrotnie oskarżana o brak strategii wobec rosyjskiej inwazji na Ukrainę. Drugi raz – wraz ze zwycięstwem Donalda Trumpa, kiedy nowa administracja szybko wypełniła pustkę koncepcyjną i zdominowała dyskusję, narzucając wizję zamrożenia wojny między Ukrainą a Rosją. W obu przypadkach brak koncepcji zwycięstwa negatywnie wpłynął na pozycję dyplomatyczną Ukrainy. Jeśli jednak zwycięstwo w wojnie jest kwestią polityczną,

⁷ R. Mandel, *op. cit.*, s. 36.

⁸ R. Kupiecki, *The Meaning of Military Victory: In Search of a New Analytical Framework*, „Security and Defence Quarterly” 2014, t. 3, nr 2.

⁹ M. Provoost, *What is Russia's Theory of Victory in Ukraine?*, Modern War Institute, West Point, 31 marca 2023 r., <https://mwi.westpoint.edu>.

¹⁰ M. Bieleskow, *Jakoju maje buty stratehija peremohy? Potribno poczaty suspilnu dyskusiju*, „Texty”, 16 maja 2024 r., <https://texty.org.ua>.

¹¹ Można wprawdzie zaryzykować stwierdzenie, że ukraińska Formuła pokoju i Plan zwycięstwa były próbą przedstawienia ukraińskiej koncepcji zwycięstwa. Jednak oba te dokumenty koncentrowały się przede wszystkim na środkach, a nie na celach, więc jako takie były raczej próbą przedstawienia strategii, a nie teorii zwycięstwa.

to zdefiniowanie go również wiąże się z poważnymi wyzwaniami politycznymi. Ustawienie punktu odniesienia zbyt wysoko lub zbyt nisko grozi bowiem utratą poparcia politycznego partnerów, którzy mogliby uznać wysiłki na Ukrainie bądź za sprawę z góry przegraną, bądź nawet niewartą walki. Zarówno brak koncepcji zwycięstwa, jak i jej niewłaściwe rozwinięcie przybliżają zatem społeczność międzynarodową do ostatecznej porażki Ukrainy.

Niniejszy raport przyjmuje bardziej konserwatywne podejście do koncepcji zwycięstwa na Ukrainie. Za współczesnymi strategami założono, że silniejsze strony w konfliktach mają tendencję do postrzegania zwycięstwa poprzez parametry ofensywne, traktując je jako sposób na ustanowienie hegemonii i kontroli, podczas gdy strony słabsze stosują raczej parametry defensywne – zwycięstwem jest dla nich zachowanie suwerenności i oparcie się zewnętrznej ingerencji¹². Oznacza to, że „zwycięstwo dla jednej ze stron może wymagać wygranej; dla drugiej strony może wymagać jedynie przetrwania”¹³. Jeśli więc tradycyjna koncepcja zwycięstwa w wojnie ofensywnej opiera się na ograniczeniu możliwości oporu wroga w celu narzucenia własnej woli¹⁴, to zwycięstwo w wojnie obronnej ma dokładnie odwrotne założenie – chodzi o zachowanie własnych możliwości oporu, tak by wróg ostatecznie nie był w stanie narzucić swojej woli. Stosując to podejście do przypadku Ukrainy, niniejszy raport proponuje koncepcję jej relatywnego zwycięstwa politycznego, którego celem jest uniemożliwienie Rosji osiągnięcia strategicznego celu.

¹² R. Mandel, *op. cit.*

¹³ W.C. Martel, *Victory in scholarship on strategy and war*, „Cambridge Review of International Affairs” 2011, t. 24, nr 3.

¹⁴ J.B. Bartholomees, *Theory of victory*, „The US Army War College Quarterly: Parameters” 2008, t. 38, nr 2.

III. WYGRAĆ WOJNĘ: TEORIA UKRAIŃSKIEGO ZWYCIĘSTWA

By zoperacjonalizować koncepcję pozbawienia Rosji możliwości osiągnięcia jej strategicznego celu na Ukrainie, należy zacząć od analizy rzeczywistych rosyjskich zamierzeń. Władimir Putin, przemawiając wczesnym rankiem 24 lutego 2022 r., w uzasadnieniu decyzji o inwazji na Ukrainę sformułował następujące cele wojenne: „demilitaryzacja i denazyfikacja Ukrainy, a także postawienie przed sądem tych, którzy dopuścili się licznych krwawych zbrodni przeciwko ludności cywilnej”¹⁵. Zostały one następnie uzupełnione o „trwały neutralny status Ukrainy” oraz „utrwalenie w Konstytucji Ukrainy przebiegu nowych granic państwa”¹⁶. Tych celów nie należy traktować dosłownie, lecz rozpatrywać je przez pryzmat oficjalnej rosyjskiej retoryki wobec Ukrainy.

W godzinach poprzedzających inwazję Putin demonstracyjnie odmówił Ukrainie prawa do istnienia jako suwerenne państwo, argumentując, że „nigdy nie miała stabilnych tradycji prawdziwej państwowości”¹⁷, i „jest niezbywalną częścią [rosyjskiej] historii, kultury i przestrzeni duchowej”¹⁸. Wyartykułował też absurdałne twierdzenie o ukraińskim „nazizmie” jako sprzecznie wobec wszelkich prób narzucenia Ukrainie rosyjskich warunków. Według Putina „agresywny nacjonalizm i neonazizm [...] zostały podniesione na Ukrainie do rangi polityki krajowej”¹⁹, a „neonaziści [...] nigdy nie wybaczą mieszkańcom Krymu i Sewastopola, że dobrowolnie zdecydowali się zjednoczyć z Rosją”²⁰. Z tego punktu widzenia za „nazistę” uważany jest więc każdy, kto choćby sprzeciwia się próbom powrotu Ukrainy pod rosyjską kontrolę, w tym nowa elita rządząca na Ukrainie, na czele z Wołodymyrem Zełenskim.

Na podstawie rosyjskiej retoryki wojennej można zatem stwierdzić, że przywódcy Rosji wyznaczyli sobie cztery główne cele wojenne:

- zmiana rządu na Ukrainie – obalenie Zełenskiego i ustanowienie marionetkowych władz w Kijowie pod faktyczną kontrolą Rosji, a następnie przeprowadzenie czystki wśród ukraińskiej elity politycznej, intelektualistów i społeczeństwa obywatelskiego („denazyfikacja”);
- demontaż zdolności obronnych Ukrainy pod pretekstem rzekomego zagrożenia dla bezpieczeństwa Rosji, a mianowicie domniemyanych planów pozyskania przez Ukrainę broni jądrowej i rozmieszczenia wojsk NATO na jej terytorium („demilitaryzacja”);
- zmiana orientacji ukraińskiej polityki zagranicznej w celu uniemożliwienia Ukrainie bliższej integracji i potencjalnego członkostwa w NATO i Unii Europejskiej („neutralność”);
- rozbiór terytorium Ukrainy, który początkowo obejmował uznanie przez Rosję niepodległości samowładnych donieckiej i ługańskiej „republik ludowych”, zaś ostatecznie przetransformował się w aneksję de iure czterech ukraińskich obwodów: donieckiego, ługańskiego, chersońskiego i zaporoskiego, w tym terytoriów, których Rosja nawet fizycznie nie kontroluje („uznanie faktów dokonanych”).

¹⁵ *Address by the President of the Russian Federation*, 24 lutego 2022 r., President of Russia, <https://en.kremlin.ru>.

¹⁶ *About the special military operation in Ukraine*, 27 kwietnia 2022 r., Russian Embassy in China, <https://pekin.mid.ru>.

¹⁷ *Address by the President of the Russian Federation*, 21 lutego 2022 r., President of Russia, <https://en.kremlin.ru>.

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ *Address by the President of the Russian Federation*, 24 lutego 2022 r., *op. cit.*

Te cztery cele wojenne łącznie faktycznie konstytuują rosyjski cel strategiczny – podporządkowanie sobie Ukrainy przy użyciu kombinacji środków wojskowych i politycznych²¹. Konsekwencją tego jest konieczność pojmowania natury rosyjskiej inwazji na Ukrainę w kategoriach funkcjonalnych, a nie terytorialnych. Innymi słowy, Rosja poszła na wojnę po to, by zlikwidować ukraińską państwowość, a nie po to, by zdobyć dodatkowy kawałek ukraińskiego terytorium²². To z kolei oznacza, że uniemożliwienie Rosji osiągnięcia jej strategicznego celu na Ukrainie należy rozpatrywać przede wszystkim w kategoriach ochrony ukraińskiej państwowości. Politycznym zwycięstwem Ukrainy w toczącej się wojnie będzie zatem **zachowanie silnej, bezpiecznej i niezależnej (od Rosji) państwowości na jak największym terytorium kraju**. Każdy z tych trzech elementów jest równie istotny: *silna* Ukraina, która utrzymuje porządek wewnętrzny i sprawuje skuteczną kontrolę nad swoim terytorium, *niezależna* Ukraina, która zachowuje wolność (od Rosji) w zakresie wyborów dotyczących jej polityki wewnętrznej i zagranicznej, oraz *bezpieczna* Ukraina, która jest w stanie obronić się przed rosyjskim atakiem w przyszłości.

Tak zarysowany cel polityczny musi opierać się na militarnej teorii zwycięstwa, zakładającej zmuszenie rosyjskiego przywództwa do ostatecznego zakończenia wojny na warunkach politycznych korzystnych dla Ukrainy – bądź to poprzez zmuszenie Rosji do negocjacji (bardziej prawdopodobne), bądź poprzez załamanie się sił rosyjskich na polu bitwy (mniej prawdopodobne), bądź też kombinację obu tych czynników.

Poniżej przedstawiona została typologia pięciu uniwersalnych teorii zwycięstwa, opracowana przez RAND Corporation²³, które dostosowano do bieżącej sytuacji na Ukrainie (Tabela 1).

TABELA 1. POTENCJALNE TEORIE ZWYCIĘSTWA UKRAINY

Mechanizm	Wariant	Logika	Ograniczenia
Siła	Dominacja militarna	Pokonanie armii rosyjskiej i wypchnięcie jej z suwerennego terytorium Ukrainy	Obecnie niemożliwe bez przystąpienia zagranicznych partnerów do wojny po stronie Ukrainy
Ograniczenie zysków	Udaremnienie zwycięstwa	Pozbawienie rosyjskiego przywództwa możliwości skutecznego podporządkowania sobie Ukrainy poprzez degradację rosyjskich zdolności ofensywnych (ataki na magazyny i logistykę, centra dowodzenia)	Wymaga zwiększenia dostaw zachodniej broni dalekiego zasięgu i zniesienia ograniczeń w jej użyciu; mimo to wciąż mało prawdopodobne, by znacząco zmieniło rosyjskie cele wojenne w krótkim okresie
	Zmniejszenie potencjalnych korzyści	Przekonanie rosyjskiego przywództwa, że korzyści z podporządkowania Ukrainy będą zbyt niskie, poprzez zniszczenie lub ewakuację ukraińskiego potencjału gospodarczego/przemysłowego	Niedopuszczalne ze względu na strategiczny interes Europy w utrzymaniu silnej i suwerennej Ukrainy; bezzasadne ze względu na rosyjski interes w uzyskaniu politycznej kontroli nad Ukrainą, a nie w pozyskiwaniu jej potencjału gospodarczego

²¹ Warto w tym miejscu podkreślić, że taki cel został wyartykułowany przez rosyjskiego przywódcę Władimira Putina już w 2008 r., podczas przemówienia na Monachijskiej Konferencji Bezpieczeństwa, co wskazuje na długofalowy charakter rosyjskich planów wobec Ukrainy.

²² Przy czym zdobycze terytorialne same w sobie stanowiłyby instrument (z)niszczenia ukraińskiej państwowości.

²³ J.L. Heim, Z. Burdette, N. Beauchamp-Mustafaga, *U.S. Military Theories of Victory for a War with the People's Republic of China*, RAND Corporation, luty 2024.

Podniesienie strat	Groźba eskalacji	Groźba przeniesienia działań wojennych na terytorium Rosji i/lub rozszerzenia konfliktu poza Ukrainę w postaci bezpośredniego zaangażowania wojskowego partnerów zagranicznych	Wymaga zwiększenia dostaw zachodniej broni dalekiego zasięgu i zniesienia ograniczeń w jej użyciu; niewykonalne ze względu na brak woli zagranicznych partnerów do przystąpienia do wojny po stronie Ukrainy; grozi utratą poparcia niektórych partnerów
	Zwiększenie kosztów	Dalsze podnoszenie rosyjskich strat wojskowych i finansowych, by stały się one dla Rosji nie do utrzymania	Wymaga zwiększenia dostaw zachodniej broni dla Ukrainy, rozbudowy ukraińskiego przemysłu obronnego, zacieśnienia reżimu sankcyjnego wobec Rosji, rozwiązania problemów mobilizacyjnych na Ukrainie; mimo to wciąż mało prawdopodobne, by przyniosło skutki w krótkim okresie

Źródło: opracowanie własne na podstawie typologii RAND.

Dominacja militarna zakłada użycie potencjału wojskowego w celu pozostawienia wroga fizycznie niezdolnym do kontynuowania walki. W tym wariancie Ukraina musiałaby zadać rosyjskiej armii serię druzgocących ciosów na polu bitwy, zneutralizować wiele sił rosyjskich na terytorium Rosji, a także unieszkodliwić znaczną część rosyjskiej bazy materiałowej w takim stopniu, by Rosja nie miała innego wyboru, jak tylko przerwać wojnę. Biorąc pod uwagę asymetrię potencjałów wojskowych między Ukrainą a Rosją, obecną dynamikę na linii frontu, a także dostawy broni i technologii dla Rosji od jej sojuszników²⁴, osiągnięcie tego celu nie jest obecnie możliwe bez bezpośredniego zaangażowania wojskowego partnerów Ukrainy przeciwko Rosji, co należy uznać za dalece mało prawdopodobne. Co ważniejsze jednak, najprawdopodobniej ostatecznie skłoniłoby to Rosję do użycia broni nuklearnej przeciwko Ukrainie. Szansa na zadanie jak największych strat siłom rosyjskim została zaprzepaszczona latem i jesienią 2022 r., kiedy ukraińska armia przeszła do ofensywy, ale zagraniczni partnerzy nie dostarczyli jej w porę odpowiedniego wsparcia wojskowego, przede wszystkim broni dalekiego zasięgu. Istniejące wówczas okno możliwości nie tylko zostało nieodwracalnie zamknięte, ale również wspieranie Ukrainy „tak długo, jak to konieczne” okazało się nie do utrzymania w dłuższej perspektywie. Prowadzenie dzisiaj kosztownej ofensywy wojskowej narażałoby więc Ukrainę na pyrrusowe zwycięstwo – sytuację, w której nawet odzyskanie całości terytorium nie zmieniałoby znacząco rosyjskich zamiarów, natomiast pozostawiłoby Ukrainę słabą i podatną na rosyjskie wpływy, torując tym samym drogę do jej strategicznej porażki. Ten wniosek prowadzi do konieczności zastosowania alternatywnych teorii opartych na przymusie, które – w przeciwieństwie do dominacji – zakładają przekonanie przeciwnika do zaprzestania walki, mimo że pozostaje on zdolny do jej kontynuowania.

Można wyróżnić dwa podstawowe warianty zniechęcania przeciwnika do kontynuowania wojny – ograniczenie jego potencjalnych zysków lub podniesienie potencjalnych kosztów. W odniesieniu do elementu korzyści w rosyjskich kalkulacjach udaremnienie zwycięstwa zakłada przekonanie przeciwnika, że osiągnięcie założonych celów jest mało prawdopodobne. Wymagałoby to od Ukrainy osłabienia rosyjskich zdolności ofensywnych, w tym poprzez decydujące uderzenia na magazyny oraz centra logistyczne i dowodzenia, zarówno na

²⁴ P. Dzierżanowski, M. Przychodniak, *Gospodarcze wsparcie ChRL dla Rosji po inwazji na Ukrainę*, Raport PISM, luty 2025, www.pism.pl.

okupowanych terytoriach, jak i w głębi Rosji. Warunkiem sukcesu byłoby przede wszystkim zwiększenie dostaw zachodniej broni dalekiego zasięgu dla Ukrainy i zniesienie ograniczeń w jej użyciu. Ze względu na polityczne znaczenie Ukrainy dla rosyjskich przywódców takie ataki, nawet jeśli byłyby skuteczne, same mogłyby jednak okazać się niewystarczające, by zmienić rosyjskie cele wojenne w krótkiej perspektywie.

Zmniejszenie potencjalnych korzyści zakłada przekonanie przeciwnika, że nawet jeśli uda mu się osiągnąć jego cele, korzyści będą znacznie mniejsze, niż początkowo oczekiwano. Zasadniczo wymagałoby to zastosowania na Ukrainie taktyki „spalonej ziemi”, czyli ewakuacji lub nawet fizycznego zniszczenia jej potencjału gospodarczego, zwłaszcza przemysłu obronnego, co należy wykluczyć z dwóch oczywistych powodów. Po pierwsze, Europa ma strategiczny interes w utrzymaniu silnej i suwerennej Ukrainy, a nie w dalszym jej osłabianiu. Po drugie – i najważniejsze – rosyjska wojna przeciwko Ukrainie jest napędzana względami politycznymi i ideologicznymi, ale nie gospodarczymi. Rosyjskie cele zakładają wprost zniszczenie ukraińskiej państwowości w jej obecnym kształcie, a zatem taktyka „spalonej ziemi” nie tylko nie odwróciłaby Rosji od jej zamiarów wobec Ukrainy, ale wręcz przyczyniłaby się do rosyjskiego zwycięstwa.

Z drugiej strony, w odniesieniu do elementu kosztów w rosyjskich kalkulacjach wariant eskalacji zakłada doprowadzenie wroga do zaprzestania walki poprzez zagrożenie intensyfikacją i (lub) rozszerzeniem dotychczasowych działań zbrojnych. W pierwszej kolejności wymagałoby to od Ukrainy zdolności do przeniesienia działań wojennych znacznie dalej na terytorium Rosji, by skutecznie zagrozić stabilności reżimu Putina. Również w tym przypadku konieczne byłoby zwiększenie dostaw zachodniej broni dalekiego zasięgu i zniesienie ograniczeń w jej użyciu, przy jednoczesnym rozwiązaniu problemu niedoboru personelu w ukraińskiej armii. Przeprowadzona przez siły ukraińskie operacja w obwodzie kurskim wskazuje jednak na ograniczenia takiego podejścia, dowodząc stosunkowo wysokiego poziomu kosztów, jaki rosyjscy przywódcy są skłonni zaakceptować. Potencjalnie eskalacja mogłaby również przybrać formę horyzontalną, bezpośrednio angażując w walkę strony trzecie, choć dla Ukrainy pozostaje to obecnie nieosiągalne ze względu na niechęć jej zagranicznych partnerów do przystąpienia do wojny przeciwko Rosji. Decydując się na groźby eskalacji, Ukraina musiałaby ponadto liczyć się z ryzykiem utraty poparcia części swoich partnerów, którzy chętnie wykorzystaliby sytuację, aby oskarżyć ją o dążenie do zerwania procesu pokojowego.

Wariant podnoszenia kosztów zakłada z kolei użycie instrumentów wojskowych w celu przekonania wroga, że straty związane z kontynuowaniem wojny przewyższą potencjalne korzyści. Wymagałoby to od Ukrainy skutecznej kontynuacji wojny na wyniszczenie przeciwko Rosji, tj. systematycznego niszczenia rosyjskich sił na linii frontu, przy jednoczesnej dalszej degradacji bazy materiałowej poprzez dalekie uderzenia w znajdujące się w głębi kraju obiekty obronne, infrastrukturę energetyczną i logistykę. W tym celu konieczne byłyby ciągłe dostawy broni dla Ukrainy od jej zagranicznych partnerów, ale także zwiększenie krajowej produkcji broni i rozwiązanie problemu niedoboru personelu w ukraińskiej armii, najlepiej w połączeniu z dalszym zaostrzeniem obecnego reżimu sankcji wobec Rosji. Biorąc pod uwagę asymetrię potencjałów wojskowych między Rosją a Ukrainą, takie podejście ma również ograniczenia, choć można by je częściowo obejść dzięki przewadze technologicznej.

Realistyczna militarna teoria zwycięstwa dla Ukrainy stanowi więc połączenie wariantów udaremnienia zwycięstwa i podnoszenia kosztów wojny, co wraz ze zwiększoną

międzynarodową presją polityczną i gospodarczą na Rosję²⁵ powinno ostatecznie pozwolić wyegzekwować trwale zawieszenie broni bez żadnych ustępstw na rzecz Rosji, które naruszałoby suwerenność Ukrainy²⁶. Kluczowymi czynnikami sprzyjającymi osiągnięciu tak zarysowanego celu są stałe dostawy broni dla Ukrainy, dalsza rozbudowa ukraińskiego przemysłu obronnego oraz rozwiązywanie problemów zarządzania i braków kadrowych w ukraińskich siłach zbrojnych. Ze względu na wyjątkowo duże znaczenie polityczne Ukrainy dla obecnego rosyjskiego przywództwa nawet te działania mogą jednak nie zagwarantować, że rosyjskie cele wojenne zostałyby trwale porzucone²⁷. Ostatecznie będzie to zależeć przede wszystkim od tego, czy społeczność międzynarodowa weźmie na siebie większą odpowiedzialność za zagwarantowanie i utrzymanie jakiegokolwiek porozumienia po zawieszeniu broni na Ukrainie. Innymi słowy – czy Ukraina nie tylko osiągnie korzystny wynik na polu bitwy, ale czy także wygra pokój po zamrożeniu wojny.

²⁵ Zob. M. Menkiszak, *(Nadal można) wygrać wojnę z Rosją. O kontrstrategii Zachodu wobec Moskwy*, Raport OSW, październik 2024, www.osw.pl.

²⁶ Odpowiada to zarysowi ukraińskiej strategii zaproponowanej przez Mykołę Bieleskova, obejmującej: zagwarantowanie trwałego zawieszenia broni na co najmniej 5–7 lat, utrzymanie Ukrainy jako funkcjonalnego państwa na kontrolowanych przez nią terytoriach, zapobieganie niepokojom społecznym i utrzymanie jedności co do kluczowych celów w wojnie z Rosją, zachowanie w maksymalnym możliwym stopniu potencjału demograficznego Ukrainy. Zob. M. Bieleskow, *op. cit.*

²⁷ Zob. A.M. Dynier, W. Lorenz, A. Legucka, *Wpływ wojny na Ukrainie na polityczną stabilność Rosji*, „PISM Strategic File”, nr 3 (124), luty 2023, www.pism.pl.

IV. WYGRAĆ POKÓJ: WARUNKI POWOJENNEGO SUKCESU UKRAINY

Wojny toczą się w dwóch etapach, najpierw na polu bitwy, a następnie podczas powojennego uregulowania. To właśnie ta druga faza, w szczególności zapewnienie korzystnego i trwałego porozumienia, które skutkowałoby stabilną równowagą między wcześniej walczącymi stronami – „lepszym pokojem”, jest obecnie powszechnie określana mianem „strategicznego zwycięstwa”²⁸. Sukcesy militarne mogą położyć grunt pod tak rozumiane zwycięstwo, ale nie są wystarczające. Przeciwnie, „to, co zostało wygrane na polu bitwy, może zostać później całkowicie utracone, jeśli kraje [...] nie zostaną przekształcone w lepsze i bezpieczniejsze miejsca”²⁹. Ostateczne zwycięstwo polityczne zależy zatem od zdolności do kształtowania powojennych warunków zgodnie z własnymi interesami strategicznymi.

Powojenne (strategiczne) zwycięstwo wymaga osiągnięcia powiązanych ze sobą celów informacyjnych, wojskowych, politycznych, gospodarczych, społecznych i dyplomatycznych, które wspólnie tworzą „lepszy pokój”. Odniesienie pełnego sukcesu w każdej z tych dziedzin nie jest konieczne, zwłaszcza że nie istnieją precyzyjne kryteria ich oceny. Wymagane może być jednak osiągnięcie pewnych minimalnych pułapów we wszystkich, jako że pozostają one ze sobą ściśle powiązane³⁰. Analityczną przeszkodę stanowi fakt, że parametry strategicznego zwycięstwa zostały opracowane w literaturze w odniesieniu do kraju, który wojnę inicjuje, a następnie ją wygrywa, co jest całkowitym przeciwieństwem Ukrainy broniącej się przed rosyjską inwazją. Dlatego też poniżej każdy z sześciu celów został dopasowany do bieżącej sytuacji na Ukrainie i omówiony osobno (zob. Tabela 2).

TABELA 2. WARUNKI POWOJENNEGO ZWYCIĘSTWA NA UKRAINIE

Cel	Wskaźniki
Kontrola informacyjna	Ochrona ukraińskiej sfery informacyjnej przed rosyjską ingerencją na etapie powojennego uregulowania, podjęcie ofensywnych operacji informacyjnych skierowanych do społeczności międzynarodowej i społeczeństwa rosyjskiego
Odstraszanie militarne	Powstrzymanie Rosji przed wznowieniem działań wojennych i (lub) angażowaniem się w działania destabilizacyjne na Ukrainie
Samostanowienie polityczne	Zachowanie suwerennego, prawowitego rządu na Ukrainie, kształtującego politykę wewnętrzną i zagraniczną zgodnie z własnym interesem narodowym, zapewnienie społecznej akceptacji dla rezultatów wojny
Odbudowa gospodarcza	Odbudowa ukraińskiej infrastruktury i gospodarki do stanu, w którym kraj będzie mógł funkcjonować bez pomocy międzynarodowej, zapewnienie integracji Ukrainy z gospodarką europejską i światową
Sprawiedliwość społeczna	Udana reintegracja społeczna ukraińskich weteranów wojennych, osób wewnętrznie przesiedlonych i powracających uchodźców
Uznanie dyplomatyczne	Utrzymanie międzynarodowej polityki nieuznawania terytoriów okupowanych przez Rosję za należące do niej, utrzymanie sankcji wobec Rosji do czasu całkowitego wycofania rosyjskiej armii z terytorium Ukrainy

Źródło: opracowanie własne.

²⁸ W.C. Martel, *op. cit.*

²⁹ R.C. Orr, *After the War: Bring in a Civilian Force*, „International Herald Tribune”, 3 kwietnia 2003 r.

³⁰ R. Mandel, *op. cit.*

Podstawowym warunkiem strategicznego zwycięstwa Ukrainy jest przetrwanie jej suwerennego rządu, który zachowałby swobodę kształtowania polityki wewnętrznej i zagranicznej zgodnie z interesem narodowym. Sukces Ukrainy opierałby się w szczególności na suwerenności w kategoriach względnych, czyli na zdolności do wyborów politycznych niezależnie od Rosji, co zarazem stanowiłoby strategiczną porażkę Rosji na Ukrainie. Co istotne, taki rząd musiałby jednocześnie zagwarantować sobie powojenną legitymację wśród obywateli – nie tyle w sensie wyborczym, gdyż trwałe zawieszenie broni nieuchronnie wznowiłoby cykl wyborczy i przyniosło odnowę sceny politycznej, ile poprzez zapewnienie powszechnej akceptacji ewentualnego rozstrzygnięcia wojny, które musiałoby zakładać zamrożenie działań wojennych, a w konsekwencji tymczasowe zawieszenie wysiłków na rzecz odzyskania terytoriów okupowanych przez Rosję. To, czy społeczeństwo ukraińskie weźmie na siebie współodpowiedzialność za wynik wojny, będzie ostatecznie uzależnione przede wszystkim od szeroko pojętej sytuacji bezpieczeństwa, tj. od tego, czy ewentualne zawieszenie broni rzeczywiście się utrzyma, a Ukraina będzie dysponować wiarygodnymi środkami zapewniającymi jej bezpieczeństwo w relacjach z Rosją.

Dlatego też drugim podstawowym warunkiem strategicznego zwycięstwa Ukrainy jest ustanowienie skutecznego systemu odstraszenia, uniemożliwiającego Rosji wznowienie wojny i (lub) angażowanie się – w celu destabilizacji Ukrainy od wewnątrz – w inne destruktcyjne działania poniżej progu otwartego konfliktu, takie jak sabotaż lub zabójstwa polityczne. Konwencjonalne odstraszenie w postaci istnienia silnej ukraińskiej armii stanowiłoby absolutne minimum, wsparte rozbudowanym krajowym przemysłem obronnym, który w jak największym stopniu powinien zaspokajać potrzeby wojska, zwłaszcza w zakresie amunicji, artylerii, dronów i rakiet krótkiego zasięgu. Jednak by odstraszenie przed Rosją było wiarygodne, same wysiłki Ukrainy prawdopodobnie nie wystarczą – konieczne będą dalsze dostawy uzbrojenia od zagranicznych partnerów³¹, ich inwestycje w ukraińską bazę materiałową, a być może także ich obecność wojskowa na Ukrainie. Warto zaznaczyć, że członkostwo Ukrainy w NATO stanowiłoby najbardziej opłacalną gwarancję bezpieczeństwa przed kolejnym rosyjskim atakiem w przyszłości³², jednak nie jest to ani prawdopodobne w krótkiej i średniej perspektywie ze względu na brak konsensusu wśród członków Sojuszu, ani też nie stanowi warunku koniecznego dla ostatecznego sukcesu Ukrainy. Niemniej brak akcesji do NATO znacznie utrudni ukraińskim przywódcom pozyskanie szerszego poparcia społecznego dla powojennych regulacji.

Osiągnięcie strategicznego zwycięstwa na Ukrainie wymagać będzie – poza aspektami politycznymi i bezpieczeństwa – realizacji celów społeczno-gospodarczych. Powojennego sukcesu nie można zawęzić jedynie do istnienia Ukrainy jako suwerennego kraju – musi ona zostać odbudowana ze zniszczeń wojennych i stać się wystarczająco silna, by móc samodzielnie rozwijać się gospodarczo, bez rosyjskiej ingerencji, przede wszystkim jeśli chodzi o bezpieczny i niezakłócony dostęp do portów Morza Czarnego³³. By tak się stało, zagraniczni partnerzy Ukrainy będą musieli wesprzeć jej powojenną odbudowę i modernizację do momentu, gdy zacznie ona funkcjonować bez międzynarodowej pomocy finansowej, i ułatwić jej integrację z regionalną i globalną gospodarką. Sukces przyszłej transformacji gospodarczej Ukrainy zależy będzie przede wszystkim od reform systemowych, a także zaangażowania na dużą skalę kapitału prywatnego, wraz z transferem zarówno technologii, jak i kultury biznesowej, tym

³¹ Zob. M.A. Piotrowski, *Pomoc wojskowo-techniczna dla Ukrainy. Ocena potrzeb krótko- i średnioterminowych*, Raport PISM, grudzień 2022, www.pism.pl.

³² Zob. E.A. Cohen, S. Dębski (red.), *Ukraine Strategic Futures*, „PISM Policy Paper”, wrzesień 2023, www.pism.pl.

³³ Zob. M.A. Piotrowski, D. Szeligowski, *Możliwości zabezpieczenia swobodnej żeglugi handlowej na Morzu Czarnym*, „PISM Strategic File”, nr 12 (133), sierpień 2023, www.pism.pl.

bardziej że w ramach powojennego uregulowania kwestie gospodarcze i bezpieczeństwa będą ściśle powiązane, a obecność dużych inwestorów zagranicznych będzie de facto traktowana jako element mechanizmu odstraszania. Przykładem takiego podejścia jest oferta dostępu do ukraińskich surowców mineralnych złożona administracji Trumpa w zamian za potencjalne gwarancje bezpieczeństwa. Modernizację Ukrainy znacząco wspomogłaby konfiskata unieruchomionych rosyjskich aktywów, choć na gruncie prawnym byłaby ona kwestionowana przez Rosję, która wskutek wojny nie poniosłaby decydującej porażki.

Wraz z odbudową gospodarczą strategiczne zwycięstwo Ukrainy będzie w dużej mierze uzależnione od udanej reintegracji dotkniętego wojną społeczeństwa. Do domów powrócą i będą szukać nowego miejsca w swoich społecznościach setki tysięcy, jeśli nie miliony weteranów wojennych, osób wewnętrznie przesiedlonych, potencjalnie także uchodźców z zagranicy. Wielu z nich będzie potrzebować pilnej pomocy finansowej i (lub) psychologicznej. Weterani wojenni i działacze społeczni, którzy wnieśli szczególny wkład w obronę ojczyzny, będą prawdopodobnie domagać się przywilejów społecznych i większego wpływu na kształtowanie polityki. Stopień, w jakim państwo zdoła uwzględnić wszystkie te oczekiwania, wpłynie zarówno na jego stabilność wewnętrzną, jak i na perspektywy pozyskania poparcia społecznego dla powojennego uregulowania. Zagraniczni partnerzy Ukrainy będą musieli dołożyć szczególnych starań, aby pomóc jej zbudować sprawiedliwe i inkluzywne społeczeństwo w obliczu kryzysu demograficznego, a przy tym zagwarantować, że uzasadnione oczekiwania dotyczące powojennych rozliczeń za kolaborację z Rosją nie zamienią się w końcowym rozrachunku w polityczną zemstę. Niezwykle ważne stanie się uświadomienie ukraińskiemu społeczeństwu, że ze względu na brak skutecznych mechanizmów międzynarodowych wyjątkowo trudne będzie pociągnięcie do odpowiedzialności rosyjskich sprawców zbrodni wojennych popełnionych na Ukrainie. W tej sytuacji ukraińskie władze staną przed ogromnym wyzwaniem – jak zawrzeć nową umowę społeczną, jeśli sprawiedliwość nie zostanie zapewniona wszystkim ofiarom wojny, zwłaszcza więźniom wojennym i rodzicom uprowadzonych dzieci. Tym ważniejsza będzie zatem konfiskata rosyjskich aktywów w celu zapewnienia wypłat odszkodowań wojennych.

Po osiągnięciu ewentualnego zawieszenia broni Ukraina będzie musiała utrzymać także inicjatywę w sferze informacyjnej. Akurat realizacja tego zadania powinna być łatwiejsza, ponieważ skutecznie opierając się rosyjskiej inwazji, Ukraina nigdy nie utraciła kontroli nad krajową sferą informacyjną, zatem nie ma potrzeby przywracania jej od zera. Kluczowym celem będzie więc ochrona ukraińskiej przestrzeni informacyjnej przed rosyjską (i chińską) penetracją, mającą na celu wywołanie w ukraińskim społeczeństwie poczucia zdrady, jakoby zawieszenie broni było dowodem porażki Ukrainy. Będzie to tylko jeden ze sposobów, w jaki rosyjska machina propagandowa będzie starała się zdezwuować ukraińskie władze w opinii publicznej, mając nadzieję na sprowokowanie podziałów społecznych, a w konsekwencji na wywołanie konfliktu politycznego. To, w jakim stopniu ukraińskim władzom uda się przekonać własnych obywateli, że zachowanie suwerenności w obliczu rosyjskiej inwazji stanowi faktycznie sukces Ukrainy, zadecyduje jednocześnie, czy powojenne zwycięstwo zostanie w ogóle osiągnięte. Tego rodzaju defensywna postawa będzie mogła zostać dodatkowo wsparta ofensywną kampanią informacyjną skierowaną zarówno do społeczności międzynarodowej, jak i do Rosjan, zawierającą przekaz o strategicznej porażce Rosji na Ukrainie. Im bardziej bowiem przekonanie o porażce Rosji zakorzeni się w globalnej debacie publicznej, tym łatwiej będzie ukraińskim władzom zaangażować się w powojenny dialog z własnym społeczeństwem.

Dążąc do powojennego zwycięstwa na Ukrainie, należy pamiętać także o jego wymiarze międzynarodowym. W przypadku kraju, którego granice są uznawane na arenie międzynarodowej, szacunek dyplomatyczny zakłada co najmniej, że straty terytorialne na rzecz Rosji nie zostaną prawnie uznane, a terytoria okupowane pozostaną przedmiotem międzynarodowej izolacji. Dopóki wojska rosyjskie nie wycofają się całkowicie z Ukrainy, zagraniczni partnerzy powinni utrzymywać sankcje nałożone na Rosję oraz pomagać Ukrainie wypracować warunki przyszłego zjednoczenia, gdy tylko pozwolą na to okoliczności. Nieodłącznym elementem koncepcji strategicznego zwycięstwa Ukrainy musi być również polityczne uznanie jej suwerennego prawa do wyboru sojuszy, co będzie wymagało, by zarówno Unia Europejska, jak i NATO utrzymały politykę otwartych drzwi dla niej, niezależnie od faktycznych długoterminowych perspektyw członkostwa. Niemożność szybkiego przystąpienia Ukrainy do NATO w żadnym wypadku nie oznacza bowiem ani jej neutralności, ani zakazu ścisłej współpracy wojskowej z zagranicznymi partnerami.

Analizując powojenne zwycięstwo Ukrainy, należy wziąć pod uwagę jeszcze dwa dodatkowe kryteria. Pierwszym z nich jest trwałość porozumienia pokojowego – by zwycięstwo miało charakter strategiczny, nie tylko musi zapewnić Ukrainie „lepszy pokój”, ale także być długotrwałe³⁴. Nie spełnia tego warunku zawieszenie broni, które pozwoliłoby Rosji przygotować się do nowej rundy działań wojennych przeciwko Ukrainie w przyszłości i pozostawiłoby ją bez wsparcia ze strony zagranicznych partnerów³⁵. Powojenne zwycięstwo może być więc zweryfikowane dopiero w przyszłości, a jako że faktycznie stanowi przedmiot subiektywnej oceny politycznej, wraz z upływem czasu będzie również podlegać rewizji.

Drugim kryterium jest akceptacja powojennych ustaleń przez obie strony. Specjaliści od strategii często podkreślają, że zwycięstwo musi zostać uznane i zaakceptowane przez przeciwnika³⁶. By zwycięstwo Ukrainy miało charakter strategiczny, rosyjskie elity musiałyby więc ostatecznie zaakceptować niepowodzenie swoich dążeń do podporządkowania sobie Ukrainy i uznać ją za niepodległe państwo. Wątpliwe jest jednak, czy obecny rosyjski reżim kiedykolwiek pogodzi się z porażką na Ukrainie (i w jakim stopniu), nie mówiąc już o oficjalnym jej uznaniu. Z tego powodu Ukraina prawdopodobnie nigdy nie będzie w stanie osiągnąć podręcznikowego zwycięstwa strategicznego bez skutecznego podważenia rosyjskiego postrzegania wojny jako instrumentu przynoszącego korzyści polityczne. Kryteria powojennego zwycięstwa nie muszą być jednak rozpatrywane wyłącznie w kategoriach „tak” lub „nie”, ale raczej stanowić punkt odniesienia, do którego powinni dążyć partnerzy Ukrainy. Powojenne zwycięstwo Ukrainy jest zatem możliwe nawet bez zaakceptowania go przez Rosję, mimo że nie miałyby ono charakteru strategicznego.

Rzecz jasna to, czy zagraniczni partnerzy Ukrainy sami uznają polityczną porażkę Rosji, będzie miało znaczący wpływ na jej powojenną ocenę sytuacji. Można zatem założyć, że punktem kulminacyjnym dla kształtowania się ukraińskiej koncepcji zwycięstwa będzie moment, w którym partnerzy Ukrainy uznają, że jej upadek stanowiłby większe zagrożenie dla bezpieczeństwa europejskiego niż upadek Rosji, a co za tym idzie, że Rosja nie tylko nie jest zbyt duża, by ponieść porażkę, ale w ostatecznym rozrachunku powinna ją ponieść.

³⁴ R. Kupiecki, *op. cit.*

³⁵ Jak ujął to były sekretarz generalny NATO Jens Stoltenberg: „Musimy zapewnić, że przerwiemy cykl rosyjskiej agresji. Musimy powstrzymać Rosję przed podkopywaniem europejskiego bezpieczeństwa”. Zob. *NATO's Stoltenberg: Ukraine war must end Russian 'cycle of aggression'*, „Reuters”, 23 lutego 2023 r., www.reuters.com.

³⁶ J.B. Bartholomees, *op. cit.*; M. Provoost, *op. cit.*

V. TRAJektorie rozwoju powojennej Ukrainy

Biorąc pod uwagę mnogość stojących przed Ukrainą wyzwań, odniesienie przez nią powojennego zwycięstwa nie jest bynajmniej oczywiste. Wymagać będzie bowiem nie tylko osiągnięcia wskazanych powyżej celów, ale także spełnienia określonych warunków wewnętrznych. Powodzenie będzie zależeć od utrzymania wysokiego poziomu mobilizacji społecznej, ukierunkowanej przede wszystkim na wzmocnienie państwowości w okresie po zawieszeniu broni. Mobilizacja społeczna była kluczowym czynnikiem w odparciu rosyjskiej inwazji na jej wczesnych etapach, skutecznie kupując społeczności międzynarodowej czas na zapewnienie Ukrainie pomocy wojskowej. Jednak ma ona swoje granice. Spośród czterech głównych przesłanek skutecznej mobilizacji³⁷ – politycznej szansy, interesów, infrastruktury i dynamiki – tylko pierwsza, tj. impuls polityczny, zaistnieje samodzielnie w przypadku zawieszenia broni. Pozostałe trzy będą musiały dopiero pojawić się w wyniku procesów wewnętrznych na Ukrainie, przy wsparciu partnerów zagranicznych.

Bazując na impulsie wynikającym z zawieszenia broni, akceptacja lub odrzucenie przez ukraińskie społeczeństwo faktu zamrożenia konfliktu zadecyduje o tym, czy pojawi się poczucie wspólnoty interesów, czy też interesy te ulegną rozproszonemu. Zaakceptowanie zamrożenia konfliktu zwiększyłoby prawdopodobieństwo koncentracji na procesach państwowotwórczych, podczas gdy odrzucenie zawieszenia broni prawdopodobnie sprawiłoby, że uwaga skupiłaby się na dążeniu do rewizji rezultatów wojny. Tym samym silne przywództwo polityczne będzie miało zasadnicze znaczenie dla ujarzmienia energii społecznej i ukierunkowania jej na budowę struktur państwowych, przy czym partnerzy zagraniczni mogliby i powinni odgrywać istotną rolę w legitymizowaniu postrzegania wspólnych interesów. Aby utrzymać dynamikę polityczną w dłuższej perspektywie, konieczne będzie ponadto stworzenie odpowiedniej infrastruktury społecznej, zdolnej mobilizować ludzi ponad podziałami i zapobiegając fragmentacji społeczeństwa.

TABELA 3. PODSTAWOWE TRAJektorie rozwoju Ukrainy po zawieszeniu broni

Przesłanki	Rozwój	Rewizjonizm	Populizm
Dynamika polityczna	Zawieszenie broni	Zawieszenie broni	Zawieszenie broni
Wspólnota interesów	Budowa silnej państwowości	Odwet na Rosji	Rozproszona
Infrastruktura organizacyjna	Społeczeństwo obywatelskie	(Para)wojskowa	Rozdrobniona
Liderstwo	Silne	Silne	Słabe
Partnerzy zagraniczni	Zaangażowani w pomoc	Niezainteresowani	Niezainteresowani
Mobilizacja społeczna	Wysoka	Wysoka	Niska

Źródło: opracowanie własne.

To, czy i w jakim stopniu przesłanki mobilizacji społecznej zostaną ostatecznie spełnione, wpłynie na trajektorię ewolucji Ukrainy (zob. Tabela 3). Poniżej przedstawiono bazujące na nich trzy podstawowe ścieżki rozwoju tego państwa po zawieszeniu broni – rozwój, rewizjonizm i populizm.

³⁷ G.F. Davis, T.A. Thompson, *A Social Movement Perspective on Corporate Control*, „Administrative Science Quarterly” 1994, t. 39, nr 1, s. 141–173.

Trajektoria I: rozwojowa

Z pomocą zagranicznych partnerów Ukraina osiąga trwałe zawieszenie broni i przystępuje do budowy skutecznego systemu odstraszenia przed kolejnym rosyjskim atakiem. Ukraińcy uznają zamrożenie konfliktu za strategiczny sukces, który pozwolił ich państwu zachować suwerenność w egzystencjalnej walce ze znacznie silniejszym przeciwnikiem, a przy tym za szansę na naprawienie wcześniejszych błędów i niezbędny krok na drodze do budowy silnej państwowości. Odnowa sceny politycznej sprzyja wyłonieniu silnego przywództwa politycznego, które wykorzystuje mobilizację społeczną, by nadać impuls do transformacji ustrojowej. Systemowe reformy mają na celu zbudowanie odpornych na zewnętrzną ingerencję instytucji państwowych i wzmocnienie demokratycznego nadzoru, nawet jeśli zachowany zostaje pewien stopień militaryzacji i centralizacji władzy. Powraca polityka partyjna, wśród elity politycznej pojawia się jednak konsensus co do kluczowych celów – dalszej konsolidacji państwowości, utrzymania euroatlantyckiego wektora polityki zagranicznej oraz gotowości na długoterminowe wyzwanie ze strony Rosji.

Społeczność międzynarodowa wzmacnia swoje długoterminowe zaangażowanie w powojenną stabilizację i odbudowę gospodarczą Ukrainy. Wprowadzenie nowego „planu Marshalla” dla Ukrainy nie dochodzi do skutku, ale szeroka wielostronna „koalicja chętnych” pod egidą G7 odgrywa kluczową rolę w koordynowaniu wsparcia finansowego odbudowy i zapewnia polityczny parasol dla prywatnych przedsiębiorstw gotowych zainwestować na Ukrainie. Zmiany technologiczne i strukturalne w gospodarce zwiększają rolę Ukrainy w światowych łańcuchach dostaw i przekształcają ją w drugi „narod start-upów”, zwłaszcza pod względem technologii obronnych i rozwiązań IT. W miarę jak nasila się rywalizacja wielkich mocarstw o zasoby, potencjał surowcowy Ukrainy przyciąga międzynarodową uwagę i umacnia jej globalną pozycję. Ożywienie gospodarcze pomaga złagodzić ciężar finansowania, ale samo w sobie nie jest w stanie zrekompensować bolesnej adaptacji społecznej do powojennej sytuacji, w której pojawiają się nowi zwycięzcy i przegrani. Część weteranów wojennych ma trudności z ponownym odnalezieniem się w życiu cywilnym, podczas gdy wielu uchodźców i osób wewnętrznie przesiedlonych pozostaje wciąż bez domu, do którego mogliby wrócić, ostatecznie plasując się na marginesie transformacji gospodarczej.

Ukraina prowadzi aktywną politykę zagraniczną i rozwija regionalne formaty wielostronne, aby zmaksymalizować zarówno swoje możliwości gospodarcze, jak i zobowiązania partnerów w zakresie bezpieczeństwa. Negocjacje członkowskie z Unią Europejską postępują, a Ukraina stopniowo zbliża się ku akcesji, choć pojawiają się napięcia w relacjach z niektórymi państwami członkowskimi, zwłaszcza z sąsiadami, na tle konkurencji gospodarczej. Stosunki dwustronne z Rosją pozostają zamrożone do czasu zmiany władzy na Kremlu, która otworzyłaby dyplomatyczną drogę do odzyskania okupowanych terytoriów. Wcześniej Ukraina utrzymuje politykę dyplomatycznej i gospodarczej izolacji tych terenów i współpracuje z partnerami na rzecz stworzenia mechanizmu ich reintegracji.

Trajektoria II: rewizjonistyczna

Trójstronne negocjacje między Ukrainą, Rosją i Stanami Zjednoczonymi kończą się niestabilnym zawieszeniem broni, którego ceną jest zmuszenie Ukrainy do formalnego porzucenia aspiracji do członkostwa w NATO. Stany Zjednoczone ograniczają pomoc dla Ukrainy, kraje europejskie mają trudności ze znacznym zwiększeniem własnego wsparcia wojskowego, a dyskusja na temat gwarancji bezpieczeństwa dla Ukrainy kończy się fiaskiem. Ukraińcy mają narastające poczucie zdrady ze strony zachodnich partnerów (na wzór syndromu

weimarskiego) i nabierają chęci zrewidowania rezultatów wojny, gdy tylko nadarzy się ku temu okazja. Nastroje społeczne wynoszą do władzy silnego przywódcę, który konsoliduje wpływy i ukierunkowuje mobilizację społeczną na przygotowania do kolejnej fazy gorącej wojny z Rosją. Pod parasolem quasi-stanu wojennego rząd obiera kurs na szybką militaryzację państwa i społeczeństwa, rozbudowując infrastrukturę wojskową, pozyskując uzbrojenie i zwiększając gotowość bojową obywateli. Konkurencja polityczna odżywa, ale nacechowana jest tabu i myśleniem grupowym, a wojskowi coraz bardziej dyktują ton politycznej i społecznej dyskusji. Zasadność odwetu na Rosji zostaje wyłączona z debaty publicznej, a jej podważanie jest uznawane za zdradę stanu.

Społeczność międzynarodowa pomaga Ukrainie w powojennej stabilizacji i odbudowie gospodarczej, ale rosnąca militaryzacja państwa wpływa na jego kondycję finansową i ogranicza potencjał rozwojowy. Rząd priorytetowo traktuje ekspansję krajowego przemysłu obronnego, z powodzeniem przyciągając zachodni kapitał i technologie, co nie tylko buduje silny mechanizm odstraszania Rosji, ale także poprawia pozycję Ukrainy na międzynarodowym rynku handlu bronią. Z czasem rodzi się więc nowa klasa ukraińskich oligarchów zbrojeniowych. Powojenna reintegracja społeczeństwa jest z konieczności odkładana w czasie, jako że Ukraina utrzymuje liczną armię i aby zagospodarować weteranów wojennych, postanawia wprowadzić instytucję prywatnych firm wojskowych. Wobec braku odpowiedniej polityki społecznej ludność coraz częściej domaga się rozliczeń wojny, którą jej zdaniem Ukraina niesłusznie przegrała. Poddane presji społecznej władze kraju od czasu do czasu reagują politycznie umotywowanymi zarzutami wobec dowódców wojskowych i urzędników.

Ukraińskie władze przyjmują asertywną postawę na arenie międzynarodowej i zrzucają odpowiedzialność za losy wojny na zagranicznych partnerów. Priorytetem polityki zagranicznej staje się utworzenie nowego regionalnego sojuszu wojskowego w Europie Środkowo-Wschodniej z Ukrainą na czele, co stawia ją w kontrze do sąsiadów, którzy opowiadają się za utrzymaniem członkostwa w NATO. Negocjacje akcesyjne z Unią Europejską, choć formalnie wciąż w toku, de facto stają w martwym punkcie, ponieważ kilka państw członkowskich oskarża władze Ukrainy o wprowadzenie półautorytarnych rządów. Na znaczeniu zyskują tym samym alternatywne kierunki polityki zagranicznej, w szczególności Turcja i kraje arabskie. Stosunki dwustronne z Rosją pozostają otwarcie wrogie, Ukraina prowadzi działania dywersyjne i sabotażowe w głębi Rosji, a także planuje zbrojne odzyskanie okupowanych terytoriów.

Trajektoria III: populistyczna

Próba doprowadzenia przez USA do ukraińsko-rosyjskich rozmów pokojowych kończy się fiaskiem, a wyczerpane latami działań wojennych Ukraina i Rosja ostatecznie akceptują faktyczne zawieszenie broni. Stany Zjednoczone uznają to za dogodny moment do ograniczenia zaangażowania w sprawę Ukrainy i przenoszą ciężar jej dalszego wspierania na Europę. Po długotrwałych dyskusjach europejska „koalicja chętnych” ostatecznie uzgadnia rozmieszczenie niewielkiego kontyngentu wojskowego na Ukrainie w celu wzmocnienia odstraszania, ale zagraniczni partnerzy powoli tracą nią zainteresowanie. Zmęczone wysiłkiem wojennym społeczeństwo ukraińskie również traci impuls mobilizacyjny i popada w obojętność oraz fragmentację. Charyzmatyczny, populistyczny przywódca trafnie odczytuje zmieniające się nastroje społeczne i dochodzi do władzy, obiecując rozliczenie poprzedników za „błędy wojenne”. Targany wewnętrznymi konfliktami rząd szybko okazuje się jednak niezdolny do podejmowania decyzji i zmuszony jest kupować przychyłność największych grup interesu.

Polityka partyjna odradza się w pełni, a podział na dwa główne obozy „populistów” i „patriotów” na nowo polaryzuje scenę polityczną.

Podczas gdy zagraniczni partnerzy nie są w stanie zmobilizować wystarczających środków na powojenną stabilizację i odbudowę Ukrainy, Chiny wykorzystują szansę i częściowo wypełniają tę lukę, jednak za cenę wykupienia ukraińskiej krytycznej infrastruktury i zapewnienia sobie dostępu do tamtejszych technologii obronnych. Rząd dąży do przekształcenia powojennej Ukrainy w regionalne centrum biznesowe i zwiększa preferencje dla międzynarodowych korporacji, które ostatecznie rezygnują ze znaczniejszych inwestycji, by skorzystać jedynie z taniej siły roboczej. Chaotyczne cięcia wydatków na obronę narodową mają na celu sfinansowanie pompatycznych programów modernizacyjnych, ale kończą się poważnymi skandalami korupcyjnymi, a rozrastający się przemysł obronny koncentruje się na eksporcie, przyciągając nabywców taniej broni z różnych stref konfliktu. Powojenna reintegracja społeczeństwa spoczywa głównie w rękach organizacji międzynarodowych i darczyńców, zniechęcając Ukraińców mieszkających za granicą do powrotu do domu. Władze starają się zyskać sympatię weteranów wojennych za pomocą świadczeń socjalnych, chcąc odsunąć od siebie krytykę za kooptację ludzi z poprzedniego obozu rządzącego, a co za tym idzie – brak rozliczeń za wynik wojny.

Ukraińskie władze deklarują transakcyjne podejście w polityce zagranicznej i ogłaszają plany uzyskania niezależności w regionie, chcąc stać się pomostem między Wschodem a Zachodem. Kurs na członkostwo w NATO i Unii Europejskiej zostaje oficjalnie podtrzymany, a negocjacje akcesyjne z Unią Europejską są kontynuowane. W praktyce jednak wzajemne stosunki ulegają osłabieniu, a partnerstwo ze wspólnotą transatlantycką jest coraz bardziej równoważone przez zbliżenie z Chinami. Dwustronne stosunki z Rosją pozostają zamrożone, rząd jednak stara się wypracować nowe modus vivendi z Rosją i ostatecznie rezygnuje z izolacji terytoriów okupowanych pod pretekstem rzekomego wsparcia dla mieszkającej tam nadal ludności ukraińskiej.

VI. CO DALEJ?

Ukraina z powodzeniem oparła się Rosji, ale na dłuższą metę nie jest w stanie zwyciężyć samodzielnie. Zagraniczni partnerzy będą w końcu musieli zwiększyć pomoc dla Ukrainy, jeśli chcą, aby wygrała tę wojnę, zapewniła sobie pokój i weszła na powojenną ścieżkę rozwoju. Chociaż musi to wymagać od krajów europejskich większej odpowiedzialności za przyszłe bezpieczeństwo Ukrainy, nawet jeśli z konieczności w ramach „koalicji chętnych”, to zaangażowanie USA pozostanie istotnym elementem tej układanki, aczkolwiek coraz trudniejszym do utrzymania. Spoglądając w przyszłość, można wskazać trzy główne wyzwania, z którymi Ukraina i jej partnerzy będą musieli się zmierzyć.

Wyegzekwowanie zawieszenia broni. Każda wojna kiedyś się kończy, lecz tak naprawdę istotne jest to, na jakich warunkach. Partnerzy Ukrainy powinni drastycznie zwiększyć udzielaną jej pomoc wojskową, a także presję polityczną i gospodarczą na Rosję, by wymusić na niej zawieszenie broni i uniemożliwić jej realizację strategicznych celów wobec Ukrainy, zamiast kosztem naruszenia jej suwerenności próbować negocjować zawieszenie broni z Rosją. Będzie to wymagało ostrożnego planowania, może bowiem zająć – i prawdopodobnie zajmie – nieco czasu, przy czym jednocześnie nie może być zbyt odkładane, jako że horyzont czasowy zakończenia tej wojny jest dla Ukrainy krótszy niż dla Rosji.

Wysiłki dyplomatyczne administracji Donalda Trumpa, mające na celu osiągnięcie zawieszenia broni między Rosją a Ukrainą, są godne uznania, niemniej europejscy partnerzy muszą liczyć się z tym, że proces ten może ostatecznie przynieść rezultaty, których ani oni, ani Ukraina nie będą w stanie zaakceptować. Europa będzie miała niewielki wpływ na dwustronne negocjacje USA–Rosja, aczkolwiek ma wystarczające zdolności, aby zniweczyć te ich efekty, które uzna za szkodliwe dla własnych interesów strategicznych. Koalicja chętnych krajów europejskich powinna niezwłocznie zbudować skuteczny potencjał szkodzenia, czyli autonomiczną – niezależną od USA – zdolność do utrzymania Ukrainy w wojnie z Rosją, a także utrzymania presji gospodarczej na Rosję.

Odstraszenie Rosji. Partnerzy Ukrainy powinni przyjąć założenie, że pierwszy dzień potencjalnego zawieszenia broni będzie zarazem pierwszym dniem nowego wyścigu zbrojeń między – z jednej strony – Rosją i jej sojusznikami, zwłaszcza Chinami, a z drugiej – szerszą koalicją, która pomogła Ukrainie przetrwać inwazję. Jest mało prawdopodobne, by obecny rosyjski reżim zaakceptował porażkę i niepodporządkowanie sobie Ukrainy, jednak wcale nie musi mieć odpowiednich środków, aby ten cel osiągnąć. Skuteczne odstraszenie Rosji po zamrożeniu konfliktu będzie możliwe, będzie wymagało jednak znacznych inwestycji finansowych partnerów Ukrainy, aby utrzymać, zmodernizować i zreformować liczną armię ukraińską, zapewnić jej ciągłe szkolenie, a także rozbudować ukraiński przemysł obronny. Finalnie może to również wymagać podjęcia niepopularnych decyzji politycznych dotyczących rozmieszczenia europejskich wojsk na terytorium Ukrainy, zwłaszcza jeśli miałyby to być ceną za dalsze zaangażowanie USA na rzecz Ukrainy.

Okres po zawieszeniu broni będzie ponadto wymagał od partnerów Ukrainy utrzymania presji sankcyjnej na Rosję. Sankcje zostały wprowadzone za naruszenie integralności terytorialnej Ukrainy, zatem powinny pozostać w mocy do czasu jej pełnego przywrócenia. Ich rola będzie jednak inna niż w czasie wojny. Kluczowym celem powinno być możliwie jak największe opóźnienie zdolności Rosji do odbudowy sił zbrojnych poprzez dalsze ograniczanie rosyjskich dochodów ze sprzedaży surowców energetycznych i dostępu do technologii, a tym samym kupienie Ukrainie czasu na wzmocnienie jej względnej pozycji militarnej wobec Rosji. W tym

kontekście istotna będzie również większa presja na Chiny, które stały się kołem ratunkowym dla rosyjskiej gospodarki, skutecznie zwiększając zdolność Rosji do kontynuowania wojny.

Wygranie pokoju. Zamrożenie konfliktu nieuchronnie dostarczy impuls polityczny tym krajom, które od dawna są przeciwne pomocy Ukrainie i jej kosztem dążą do normalizacji stosunków z Rosją. Dlatego też koalicja partnerów zagranicznych zaangażowanych w pomoc Ukrainie powinna dołożyć wszelkich starań, aby nie tylko utrzymać, ale także zwiększyć wsparcie dla niej po zawieszeniu broni w celu konsolidacji ukraińskiej państwowości i wprowadzenia jej na nieodwracalną ścieżkę reintegracji społecznej oraz samodzielnego rozwoju gospodarczego. Pozostawiona sama sobie Ukraina byłaby łatwym łupem dla rosyjskiej ingerencji i destabilizacji, co zniweczyłoby wszystkie wcześniejsze wysiłki społeczności międzynarodowej.

Zagraniczni partnerzy powinni przy tym odgrywać aktywną rolę w powojennej transformacji politycznej Ukrainy. Dzięki zaangażowaniu mogą stymulować mobilizację społeczną i przeciwdziałać politycznym impasom, stając się istotnym czynnikiem determinującym ogólny kierunek ukraińskich reform politycznych. Należy jednak wystrzegać się automatycznego stosowania liberalnych modeli politycznych dla powojennej Ukrainy. Hipotetyczny koniec wojny w żadnym wypadku nie będzie oznaczał końca politycznego konfliktu z Rosją. Przy wciąż wszechobecnym zagrożeniu ze strony Rosji powojenna Ukraina nie będzie miała innego wyboru, jak tylko utrzymać pewien stopień militaryzacji i centralizacji władzy w celu zapewnienia sobie bezpieczeństwa.

W ostatecznym rozrachunku zwycięstwo zaczyna się jednak od jasnego zrozumienia celu. Biorąc pod uwagę coraz silniejsze wysiłki dyplomatyczne na rzecz zakończenia rosyjskiej inwazji na Ukrainę, niniejszy raport stanowi próbę jego kompleksowego zdefiniowania.

PISM

POLSKI INSTYTUT SPRAW MIĘDZYNARODOWYCH
THE POLISH INSTITUTE OF INTERNATIONAL AFFAIRS

Polski Instytut Spraw Międzynarodowych (PISM) jest jednym z najważniejszych ośrodków analitycznych w Europie Środkowej i Wschodniej. Sytuując się pomiędzy światem polityki a niezależną analizą, PISM zapewnia wsparcie decydentom i dyplomatom, inicjuje publiczną debatę ekspercką oraz upowszechnia wiedzę o współczesnych stosunkach międzynarodowych. Działalności PISM przyświeca przekonanie, że proces podejmowania decyzji na arenie międzynarodowej powinien się opierać w jak największym stopniu na wiedzy płynącej z rzetelnych i wiarygodnych badań.

POLSKI INSTYTUT SPRAW MIĘDZYNARODOWYCH
THE POLISH INSTITUTE OF INTERNATIONAL AFFAIRS
UL. WARECKA 1A, 00-950 WARSZAWA
TEL. (+48) 22 556 80 00
PISM@PISM.PL
WWW.PISM.PL

E-ISBN 978-83-67487-97-9